

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил
Кафедра психології діяльності в особливих умовах

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник навчально-наукового інституту
оперативно-рятувальних сил

Олександр КОЛЕНОВ

«26» серпня 2026 року

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ

за освітньо-професійною програмою
«Екстремальна та кризова психологія»
підготовки магістра
у галузі знань С «Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини»
за спеціальністю С4 Психологія

Черкаси – 2026 рік

Програма атестаційного іспиту розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки магістра в галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» за спеціальністю С4 Психологія.

Розробники: начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах кандидат психологічних наук, доцент Микола ФОМИЧ, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах доктор психологічних наук, професор Геннадій ГРИБЕНЮК, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах кандидат психологічних наук, професор Олег НАЗАРОВ.

Програму атестаційного іспиту рекомендовано
кафедрою психології діяльності в особливих умовах

Протокол від «26» серпня 2026 року № 1

Начальник кафедри психології
діяльності в особливих умовах

Микола ФОМИЧ

«26» серпня 2026 року

Схвалено проектною групою освітньої програми
«Екстремальна та кризова психологія»

Гарант освітньої програми
професор кафедри психології
діяльності в особливих умовах
кандидат психологічних наук, професор

Олег НАЗАРОВ

«26» серпня 2026 року

Програму атестаційного іспиту ухвалено вченою радою
навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил

Протокол від «26» серпня 2026 року № 18

Голова вченої ради інституту
оперативно-рятувальних сил

Олександр КОЛЕНОВ

«26» серпня 2026 року

Зміст

Вступ.....	4
Перелік теоретичних питань, які виносяться на атестаційний іспит.....	5
Перелік практичних задач, які виносяться на атестаційний іспит для складання ситуативних завдань.....	10
Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час складання атестаційного іспиту.....	12
Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами складання атестаційного іспиту.....	14
Форма та порядок проведення атестаційного іспиту.....	14
Права та обов'язки здобувачів вищої освіти під час проведення атестаційного іспиту.....	15
Порядок оскарження процедури проведення та результатів атестації.....	16
Порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.....	17
Рекомендовані джерела інформації.....	18

1. Вступ

Програма атестаційного іспиту складена відповідно до освітньо-професійної програми «Екстремальна та кризова психологія» підготовки магістра в галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» за спеціальністю С4 Психологія.

Атестаційний іспит, як одна з форм атестації, проводиться з метою встановлення відповідності (перевірки) результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам Стандарту вищої освіти та освітньої програми.

Для проведення атестаційного іспиту створюється екзаменаційна комісія, голова якої призначається наказом ДСНС України із числа представників роботодавців. Екзаменаційна комісія здійснює свої повноваження відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій щодо атестації осіб, які здобувають освітній ступінь бакалавра та магістра в Національному університеті цивільного захисту України.

Атестаційний іспит проводиться в усній формі за двома комплектами екзаменаційних білетів, один з яких містить теоретичну частину (далі – ТЧ), що складається з двох теоретичних питань, інший – практичну частину (далі – ПЧ), що складається з двох ситуативних завдань.

Перелік професійних компетентностей та програмних результатів навчання, визначених освітньою програмою відповідно до програми атестаційного іспиту:

програмні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК12. Здатність оцінювати психологічну готовність персоналу до професійної діяльності та проєктувати стратегії його мотиваційної підтримки і розвитку.

Результати навчання:

РН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

РН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

РН7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

РН8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

РН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

РН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

РН12. Добирати, адаптовувати та застосовувати науково обґрунтовані методи і технології психологічної допомоги особистості та групам в умовах екстремальних і кризових ситуацій, зокрема особам з досвідом психічної травматизації внаслідок війни, відповідно до їхнього психічного стану та потреб, аргументуючи професійні рішення на засадах доказової психології.

РН13. Оцінювати психологічну готовність персоналу до професійної діяльності та розробляти стратегії його мотиваційної підтримки і розвитку, визначати їх ефективність.

2. Перелік теоретичних питань, які виносяться на атестаційний іспит

1. Охарактеризувати методологічні принципи наукового пізнання в психології.
2. З'ясувати основний зміст конкретно-наукового рівня методології психології.
3. Охарактеризувати порядок пошуку, опрацювання й критичного оцінювання наукової психологічної інформації відповідно до сформульованої проблеми з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.
4. Зробити порівняльну характеристику класичної та некласичної психології.
5. Дати характеристику науковим теоріям, визначити особливості їх формування.
6. Дослідити процес становлення поняття «особистість» в психології.
7. Розкрити способи узагальнення емпіричних даних психологічного дослідження та вимоги до формулювання висновків.
8. Охарактеризувати критерії оцінювання наукової обґрунтованості та ефективності методів психологічної допомоги.
9. Розкрийте сутність академічного плагіату, проаналізуйте можливості та обмеження засобів його виявлення й обґрунтуйте критерії розмежування текстових збігів і порушень академічної доброчесності.
10. Дати визначення та порівняти обсяг і зміст понять «наукова діяльність» і «наукова праця».
11. З'ясувати взаємозв'язок понять «методологія», «метод» та «методика» психологічного дослідження.

12. Порівняйте сутність академічного плагіату та самоплагіату, визначте критерії їх розмежування й обґрунтуйте умови правомірного використання власних раніше опублікованих наукових результатів.

13. Обґрунтувати план психологічного дослідження, добір вибірки та критерії валідності й надійності застосовуваних методів.

14. Проаналізувати співвідношення об'єкта і предмета в дослідженні.

15. Порівняти вимоги до письмового й усного представлення результатів психологічного дослідження та розкрити правила ведення фахової дискусії.

16. Охарактеризувати механізми формування етнічної ідентичності.

17. Визначити роль етнічних міфів і символів у формуванні групової свідомості.

18. Проаналізувати роль мови як засобу етнічної ідентифікації та міжкультурної комунікації.

19. Охарактеризувати роль культури в регуляції емоційної поведінки.

20. Охарактеризувати вплив війни на процеси міжкультурної взаємодії в Україні.

21. Обґрунтувати адаптацію методів психологічної допомоги до етнокультурних особливостей постраждалих у надзвичайній ситуації.

22. Охарактеризувати переваги та недоліки групового методу психологічної роботи.

23. Провести порівняльний аналіз змісту та обсягу понять: «навчання», «групова психокорекція», «групова психотерапія» та «психологічний тренінг».

24. Дати характеристику основних типів і видів тренінгу.

25. Провести аналіз змісту групової динаміки у тренінгу.

26. Охарактеризувати критерії оцінювання результативності психологічного тренінгу та способи отримання зворотного зв'язку від його учасників.

27. Охарактеризувати особливості розробки сценаріїв тренінгових занять.

28. Визначити зміст і вимоги до тренінгових груп: Т-групи; групи зустрічей; гештальт-групи; групи тілесно-орієнтованої терапії; психодрама; трансактний аналіз.

29. Розкрити порядок розроблення й упровадження просвітницьких матеріалів та освітніх програм із психологічної проблематики, отримання зворотного зв'язку й оцінювання якості.

30. Охарактеризувати можливості застосування психологічного тренінгу в професійній підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації персоналу ризиконебезпечних професій.

31. Проаналізувати можливості застосування тренінгів для психологічного супроводу діяльності персоналу ризиконебезпечних професій.

32. Охарактеризувати психологічні особливості поведінки людей в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.

33. Визначити особливості надання екстреної психологічної допомоги постраждалим в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.

34. Проаналізувати особливості надання психологічної допомоги дітям, які пережили втрату.

35. Охарактеризувати особливості надання психологічної допомоги людині, яка переживає горе.

36. Розкрити особливості надання екстреної психологічної допомоги працівникам аварійно-рятувальних служб в осередку надзвичайної ситуації.

37. Охарактеризувати алгоритм дій психолога в осередку надзвичайної ситуації в залежності від виду психічної реакції потерпілого, за вибором (страх, плач, ступор, апатія, паніка, істеричний розлад, агресія, нервові тремтіння, рухове збудження).

38. Охарактеризувати мету, основні завдання та напрями психологічного забезпечення управління людськими ресурсами.

39. Обґрунтувати психологічний прогноз професійної адаптації та розвитку працівника в організації.

40. Розкрити сутність та зміст управлінської діяльності в організації.

41. Обґрунтувати психологічний прогноз розвитку колективу й організації з урахуванням кадрових змін та умов професійної діяльності.

42. Проаналізувати фактори, що впливають на мотивацію працівників організації.

43. Обґрунтувати вибір методів оцінювання професійної мотивації персоналу ДСНС та розроблення стратегії його мотиваційної підтримки і розвитку з визначенням критеріїв ефективності.

44. Обґрунтуйте порядок взаємодії психолога ДСНС з колегами в моно- та мультидисциплінарних групах екстреної психологічної допомоги під час роботи в умовах надзвичайної ситуації.

45. Проаналізувати вплив професійного стресу на працездатність, мотивацію та професійний розвиток персоналу.

46. Охарактеризувати межі професійної компетентності психолога та підстави для звернення за супервізійною допомогою або підвищення кваліфікації.

47. Розкрити методи емпіричного пізнання, які використовують у практиці розпізнаванні дитячих травм.

48. Розкрити детермінанти вибору наукової проблеми в дослідженні психічної травми та її форм. Довести прикладами.

49. Розкрити процес становлення ідеї дослідницьким питанням на прикладі дослідження складних після травматичних стресових розладів.

50. Висунути два припущення про можливі коваріації змінних у дослідженні післятравматичної втрати зв'язків у сфері самосвідомості, зокрема, щодо: довіри, безпеки, сенсу, ідентифікації, підтримки.

51. Розкрити цільову перспективу дослідження симптомів і механізмів мотиваційних явищ післятравматичного досвіду: а) «жаху», б) «гіперзбудження», в) «інтрузії», г) «констрикції» із використанням опорної схеми (опис, узагальнення, пояснення, прогнозування, управління).

52. Виокремити психічні явища, з якими має справу дослідник, що використовує технології відновлення після травми на різних стадіях.

53. Розкрити роль повсякденних понять для опису власних переживань у мові постраждалих з травматичними розладами.

54. Дати характеристику теоретичної моделі переживання та усвідомлення життєвих подій як предмета психологічного дослідження.

55. Розкрити принципи та межі адаптації методів психологічної допомоги до особливостей постраждалих і конкретних умов роботи.

56. Дати характеристику симптомам ПТСР: симптоми повторного травмування події, симптоми уникнення (витиснення з пам'яті спогадів про подію, відхід від усього, що з ним пов'язане) і симптоми підвищеної збудливості (тривожність, підвищена дратівливість, безсоння).

57. Пояснити вплив характеру кризової ситуації на особливості стресових розладів.

58. Дати загальну характеристику життєвих подій, що викликають стресові розлади (втрата близької людини, розлучення, хвороба, втрата роботи, насильство, загроза життю, втрата житла).

59. Розкрити методи самопомоги й професійної психологічної допомоги в стресовій ситуації.

60. Дати характеристику комплексної допомоги потерпілим в екстремальних ситуаціях, «трикутник допомоги» (медична, соціальна, психологічна).

61. Охарактеризувати особливості організації психокорекційної допомоги особам із ПТСР на різних стадіях його розвитку.

62. Порівняти діагностичні критерії посттравматичного стресового розладу за МКХ і DSM та визначити підходи до диференціальної діагностики.

63. Визначити специфіку психологічної допомоги фахівцям, які беруть участь у ліквідації екстремальних ситуацій, і мимовільним потерпілим.

64. Провести аналіз змісту та обсягу понять: «надзвичайна ситуація», «екстремальна ситуація», «кризова ситуація». Порівняти їх обсяг та зміст.

65. Охарактеризувати психологічну класифікацію екстремальних ситуацій.

66. Охарактеризувати системно-структурну модель екстремальної ситуації.

67. Дати характеристику основним екстремальним факторам психогенного ризику у діяльності персоналу ризиконебезпечних професій в умовах воєнного стану (за вибором).

68. Описати суб'єктивну значущість стресогенності екстремальних ситуацій у діяльності персоналу ризиконебезпечних професій.

69. Розкрити особливості специфічної і неспецифічної активності особистості в екстремальних ситуаціях воєнного стану.

70. Охарактеризувати детермінанти відмінностей у діях груп в екстремальних ситуаціях.

71. Розкрити роль та значення психологічної підготовки до забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах обстрілів.

72. Охарактеризувати систему психологічного підготовки персоналу ризиконебезпечних професій на прикладі рятувальників ДСНС.

73. Охарактеризувати сутність та зміст психологічної готовності особистості до забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах війни.

74. Охарактеризувати критерії психологічної готовності особистості до професійної діяльності в екстремальних ситуаціях.

75. Розкрити зміст методики прогнозування суїцидальної поведінки персоналу ризиконебезпечних професій.

76. Охарактеризувати схему дій психолога ДСНС щодо нейтралізації спроби самогубства.

77. Провести порівняльний аналіз змісту та обсягу понять: «криза», «критична ситуація», «кризова подія».

78. Охарактеризувати сучасні напрями й організацію психологічної допомоги при кризових станах особистості.

79. Дати характеристику програми кризової допомоги як моделі розв'язання проблем постраждалих в умовах воєнного стану.

80. Охарактеризувати види втрат та їх вплив на постраждалих в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.

81. Охарактеризувати способи попередження та боротьби з панікою.

82. З'ясувати природу та типологію чуток.

83. Проаналізувати класифікацію причин та умов появи чуток в умовах воєнного стану.

84. Охарактеризувати порядок організації заходів зі збереження психічного здоров'я персоналу сектору безпеки та оборони та розподіл функцій між залученими фахівцями.

85. Охарактеризувати психологічні прийоми припинення чуток.

86. Визначити та проаналізувати форми роботи щодо контролю над чутками і інформування громадян в умовах воєнного стану.

87. Обґрунтувати модель психологічного втручання при гуманітарних кризах на прикладі роботи із внутрішньо переміщеними особами.

88. Охарактеризувати модель психологічного втручання при роботі із жінками – жертвами сексуального насилля.

89. Охарактеризувати принципи побудови програм психологічної допомоги особистості, яка пережила втрату.

90. Розкрити модель психологічної допомоги особистості в умовах втрати особистісної цілісності.

91. Охарактеризувати основні напрями профілактики залежної поведінки.

92. Охарактеризувати роль засобів масової інформації у подоланні та профілактиці залежностей.

93. Проаналізувати суперечність між дотриманням конфіденційності та необхідністю запобігання небезпеці для клієнта чи інших осіб. Обґрунтувати рішення психолога та порядок його пояснення клієнтові.

94. Проаналізувати етичні засади роботи з особистостями, схильними до залежностей.

95. Охарактеризувати фактори, що зумовлюють зростання зловживання алкоголем серед персоналу ДСНС України в умовах воєнного стану.

96. Проаналізувати особливості психологічного реагування на зникнення близької людини з урахуванням переживання невизначеної втрати.

97. Охарактеризувати принципи надання соціально-психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам з урахуванням їхніх потреб та умов адаптації.

98. Охарактеризувати принципи та етичні засади надання соціально-психологічної допомоги ветеранам з урахуванням їхнього бойового досвіду й індивідуальних потреб.

99. Обґрунтувати значення врахування етнокультурних і релігійних особливостей внутрішньо переміщених осіб у процесі надання соціально-психологічної допомоги.

100. Охарактеризувати роль психологічних ресурсів особистості у подоланні наслідків перебування в полоні та пережитих тортур.

3. Перелік практичних задач, які виносяться на атестаційний іспит для складання ситуативних завдань

1. Здійснити аналіз (теоретичний/методологічний/емпіричний) актуальних проблем психологічної практики.

2. Спланувати, організувати та здійснити психологічне дослідження з елементами практичної значущості.

3. Обрати і застосувати доказові методики і техніки діагностики й подолання особистісно-професійних криз персоналу сектору безпеки та оборони.

4. Скласти та застосувати елементи тренінгової програми щодо професійного розвитку персоналу сектору безпеки та оборони з використанням науково верифікованих методів та технік.

5. Спланувати та застосувати програми просвітницьких дій для населення різних етнічних груп.

6. Спланувати та скласти алгоритм дій психолога щодо заходів психологічного супроводу діяльності персоналу сектору безпеки та оборони.

7. Скласти та застосувати програми заходів щодо забезпечення готовності персоналу сектору безпеки та оборони до професійної діяльності.

8. Обрати і застосувати доказові методики і техніки надання психологічної допомоги персоналу сектору безпеки та оборони, постраждалим внаслідок екстремальних та кризових ситуацій.

Приклади ситуативних завдань:

Приклад А. Після кількох місяців напруженої роботи з ліквідації наслідків обстрілів рятувальник почав вважати свої зусилля марними, оскільки «неможливо врятувати всіх». Він уникає колег, дратується через зауваження та формально ставиться до службової підготовки. Думка про зміну професії викликає тривогу й почуття провини перед підрозділом.

Завдання: визначте психологічну проблему рятувальника та поясніть її можливі причини. Спрогнозуйте подальші зміни його психологічного стану, професійної мотивації та взаємодії з колегами. Запропонуйте способи оцінювання психологічної готовності до діяльності й заходи підтримки професійної мотивації. Зазначте, як оцінити ефективність запропонованих заходів.

Приклад Б. Під час консультації піротехнік ДСНС повідомив психологу про значне емоційне виснаження та труднощі із самоконтролем, які можуть вплинути на безпеку виконання службових завдань. Водночас він заперечує проти повідомлення цієї інформації керівництву. Керівник підрозділу вимагає від психолога надати відомості про психічний стан працівника.

Завдання: визначте етичну дилему та обґрунтуйте рішення психолога з урахуванням законодавства, етичних принципів і безпеки працівника та інших осіб. Поясніть можливі наслідки рішення. Визначте, за яких умов і в якому обсязі інформація може бути повідомлена керівництву, та аргументуйте свою позицію.

Приклад В. Після ракетного удару жінка намагається повернутися до пошкодженого будинку, де залишився її чоловік. Одночасні звернення психолога, медичного працівника, поліцейського та представника соціальної служби посилюють її розгубленість. Жінка недостатньо володіє українською мовою та з релігійних переконань просить, за можливості, огляду медичною працівницею. Родичка пропонує перекладати, але відповідає замість неї.

Завдання: визначте першочергові дії психолога та порядок взаємодії з іншими фахівцями. Оберіть науково обґрунтований метод психологічної допомоги, поясніть його адаптацію до стану, мовних і релігійних особливостей жінки та опишіть послідовність застосування. Обґрунтуйте способи забезпечення її безпеки й конфіденційності. Визначте, коли потрібно залучити додаткову допомогу.

Приклад Г. У підрозділі ДСНС проведено програму психологічної підтримки персоналу. За результатами повторного оцінювання зменшилася вираженість психологічного дистресу, покращилися показники психологічного благополуччя, а частка працівників із вираженими ознаками професійного виснаження знизилася з 40 % до 25 %.

Завдання: сформулюйте попередній висновок щодо результативності програми та зазначте, яких даних бракує для його підтвердження. Опишіть порядок пошуку наукової інформації для обґрунтування висновку: сформулюйте пошуковий запит, назвіть електронні наукові ресурси та поясніть, як відбиратимете, порівнюватимете й оцінюватимете надійність джерел. Стисло представте та обґрунтуйте висновок.

Приклад Д. Після тривалої роботи в умовах надзвичайних ситуацій психолог ДСНС відчуває емоційне виснаження, труднощі з концентрацією уваги та дратівливість. Він помічає, що став менш уважним до потреб постраждалих і сумнівається у правильності власних професійних рішень. Водночас продовжує працювати, оскільки колеги потребують його допомоги.

Завдання: визначте психологічну проблему та спрогнозуйте її вплив на професійну діяльність психолога й якість допомоги постраждалим. Оцініть, чи може психолог продовжувати роботу в поточному обсязі. Обґрунтуйте доцільність його звернення до супервізора та визначте питання для супервізії. Запропонуйте заходи відновлення й ознаки, за якими можна оцінити їхню ефективність.

4. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час складання атестаційного іспиту

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти при складанні атестаційного іспиту здійснюється за 100-бальною шкалою за критеріями оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів в НУЦЗ України, що наведені в Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Шкали та критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в НУЦЗ України при складанні атестаційного іспиту за екзаменаційними білетами наведені в таблицях 1 та 2.

Таблиця 1 – Шкала та критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти при відповіді на теоретичні питання

Кількість балів	Критерії, за якими оцінюється відповідь на одне теоретичне питання
25	Здобувач вищої освіти демонструє глибокі та системні знання, повністю й усебічно розкриває зміст питання. Викладає матеріал самостійно, логічно та аргументовано, точно використовує професійну термінологію, доречно спирається на наукові джерела та нормативно-правову базу. Здійснює аналіз, наводить приклади, формулює обґрунтовані висновки. Відповідь не містить помилок.
24–19	Здобувач вищої освіти демонструє ґрунтовні знання, розкриває всі основні положення питання. Викладає матеріал самостійно й послідовно, правильно використовує професійну термінологію, аргументує судження та формулює висновки. Допускає окремі неточності або недостатньо повно пояснює певні положення, що не спотворює змісту відповіді.
18–13	Здобувач вищої освіти демонструє знання основного навчального матеріалу, проте розкриває зміст питання неповно. Виклад загалом логічний, але аргументація недостатня, аналіз поверховий, приклади та висновки потребують уточнення. Допускає змістові й термінологічні помилки, які переважно виправляє після додаткових запитань.
12–7	Здобувач вищої освіти демонструє фрагментарні знання та часткове розуміння змісту питання. Відтворює окремі положення, недостатньо розкриває зв'язки між ними, допускає суттєві помилки у поясненні понять. Виклад непослідовний, судження недостатньо аргументовані, висновки необґрунтовані або відсутні. Додаткові запитання допомагають лише частково уточнити відповідь.
6–1	Здобувач вищої освіти демонструє поодинокі знання без належного розуміння суті питання. Не може послідовно викласти матеріал, пояснити основні поняття та обґрунтувати власні судження. Допускає принципові помилки, які переважно не виправляє після додаткових запитань.
0	Здобувач вищої освіти не надавав (відмовився надавати) відповіді на питання. Порушив вимоги академічної доброчесності.

Таблиця 2 – Шкала та критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти при розв’язанні ситуативних завдань

Кількість балів	Критерії, за якими оцінюється виконання одного ситуативного завдання
25	Здобувач вищої освіти виконав завдання повністю і правильно. Демонструє глибоке розуміння психологічної проблеми, самостійно визначає та обґрунтовує послідовність її розв’язання, обирає адекватні психологічні методи й технології. Ураховує особливості ситуації, можливі ризики та обмеження, формулює обґрунтовані висновки, дотримується етичних і професійних стандартів. Розв’язання не містить помилок.
24–19	Здобувач вищої освіти виконав завдання загалом правильно. Демонструє ґрунтовне розуміння психологічної проблеми, самостійно визначає основні етапи її розв’язання, обирає відповідні психологічні методи й технології, аргументує запропоновані дії. Дотримується етичних і професійних стандартів, проте допускає окремі неточності або недостатньо повно обґрунтовує певні рішення, що не впливає на правильність загального підходу.
18–13	Здобувач вищої освіти виконав основну частину завдання. Демонструє загальне розуміння психологічної проблеми, визначає основні шляхи її розв’язання, проте недостатньо враховує особливості ситуації. Допускає помилки у виборі психологічних методів і технологій або поясненні їх застосування. Аргументація та висновки потребують уточнення. Переважно виправляє помилки після додаткових запитань.
12–7	Здобувач вищої освіти виконав завдання частково. Демонструє фрагментарне розуміння психологічної проблеми, неповно визначає етапи її розв’язання. Допускає суттєві помилки у виборі психологічних методів і технологій, порушує послідовність дій, недостатньо враховує етичні та професійні вимоги. Аргументація непослідовна, висновки недостатньо обґрунтовані або відсутні. Додаткові запитання допомагають лише частково скоригувати розв’язання.
6–1	Здобувач вищої освіти виконав лише окремі елементи завдання. Демонструє поверхове розуміння психологічної проблеми, не може визначити доцільну послідовність дій та обґрунтувати вибір психологічних методів і технологій. Запропоновані рішення містять принципові помилки, не враховують істотних обставин ситуації, етичних або професійних вимог. Переважно не виправляє помилки після додаткових запитань.
0	Здобувач вищої освіти не виконав (відмовився виконувати) завдання. Порушив вимоги академічної доброчесності.

Примітка: конкретна кількість балів у межах установлених діапазонів визначається з урахуванням повноти й правильності відповіді або розв’язання завдання, самостійності, логічності та обґрунтованості суджень, характеру й кількості допущених помилок. Максимальний бал у межах діапазону виставляється за повну відповідність критеріям відповідного рівня, мінімальний – за відповідність лише основним ознакам цього рівня за наявності найбільш суттєвих для нього недоліків, проміжні бали – залежно від ступеня відповідності критеріям та вираженості недоліків. Кожне теоретичне питання та кожне ситуативне завдання оцінюються окремо, максимально – у 25 балів.

5. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами складання атестаційного іспиту

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами складання атестаційного іспиту, здійснюється наступним чином:

Розподіл балів при складанні атестаційного іспиту в усній формі за білетами				
Теоретична частина		Практична частина		Сума балів
1 питання	2 питання	1 завдання	2 завдання	
до 25 балів	до 25 балів	до 25 балів	до 25 балів	до 100 балів

При складанні ТЧ в усній формі за білетами, кожне з двох теоретичних питань оцінюється від 0 до 25 балів.

Після складання здобувачами вищої освіти ТЧ в усній формі за білетами, на закритому засіданні експертної комісії підраховується середній бал за сумою балів, які виставили члени експертної комісії здобувачам вищої освіти за їх відповіді за кожне теоретичне питання. Здобувач вищої освіти, який за результатами складання ТЧ отримав сумарно 24 та менше балів, не допускається до складання ПЧ та вважається таким, який не склав атестаційний іспит.

Після складання здобувачами вищої освіти ПЧ, на закритому засіданні експертної комісії підраховується середній бал за сумою балів, які виставили члени експертної комісії здобувачам вищої освіти за виконання ними кожного ситуативного завдання. Здобувач вищої освіти, який за результатами виконання ПЧ отримав сумарно 24 та менше балів, вважається таким, який не склав атестаційний іспит.

Розрахунок загального балу (Б), який отримують здобувачі вищої освіти за результатами складання атестаційного іспиту:

$$Б = Б_{тч} + Б_{пч}$$

де:

Б_{тч} – бал, отриманий здобувачем вищої освіти за результатами складання ТЧ;

Б_{пч} – бал, отриманий здобувачем вищої освіти за результатами складання ПЧ.

При цьому, здобувач вищої освіти, який за результатами складання ТЧ або ПЧ отримав 24 та менше балів, вважається таким, який не склав атестаційний іспит.

6. Форма та порядок проведення атестаційного іспиту

Атестаційний іспит проводиться експертною комісією протягом одного дня в усній формі.

ТЧ проводиться першою. При проведенні ТЧ в усній формі за білетами на підготовку до відповіді здобувачу вищою освіти надається не більше 20

хвилин, при цьому в приміщенні, в якому проводиться ТЧ, повинно готуватися до відповіді одночасно не більше п'яти здобувачів вищої освіти. Під час відповіді здобувача вищої освіти, члени екзаменаційної комісії можуть задавати додаткові запитання.

Допуск здобувача вищої освіти до складання ПЧ проводиться за умови успішного складання ТЧ.

ПЧ проводиться в усній формі за білетами на підготовку до відповіді здобувачу вищої освіти надається не більше 10 хвилин, при цьому в приміщенні, в якому проводиться ПЧ, повинно готуватися до відповіді одночасно не більше п'яти здобувачів вищої освіти. Під час відповіді здобувача вищої освіти, члени екзаменаційної комісії можуть задавати уточнюючі запитання.

7. Права та обов'язки здобувачів вищої освіти під час проведення атестаційного іспиту

Здобувачі вищої освіти *мають право на:*

- ✓ доступ до інформації про графік та порядок проведення атестаційного іспиту, час і місце їх проведення, порядок визначення, спосіб та час офіційного оголошення результатів;
- ✓ безпечні умови під час проведення атестаційного іспиту;
- ✓ отримання невідкладної медичної допомоги під час проведення атестаційного іспиту;
- ✓ оскарження процедури проведення атестаційного іспиту у частині порушення прав здобувачів вищої освіти, визначених цим пунктом, та результатів атестаційного іспиту (апеляцію).

Здобувачі вищої освіти *зобов'язані:*

- ✓ своєчасно прибути до місця проведення атестаційного іспиту з документами, що посвідчують особу;
- ✓ ввічливо ставитися до всіх здобувачів вищої освіти та осіб, залучених до проведення атестаційного іспиту;
- ✓ виконувати вказівки та вимоги осіб, залучених до проведення атестаційного іспиту.

Здобувачам вищої освіти *забороняється:*

- ✓ приносити до місця проведення атестаційного іспиту небезпечні предмети та речовини, що становлять загрозу для життя та здоров'я людини;
- ✓ використовувати в місці проведення атестаційного іспиту та мати при собі або на своєму робочому місці засоби зв'язку, пристрої зчитування, обробки, збереження та відтворення інформації (мобільні телефони, планшети, смарт-годинники, комп'ютери, прилади для запису аудіо- та відеоданих, радіо, плеєри), а також окремі елементи, які можуть бути складовими частинами відповідних технічних засобів чи пристроїв, друковані або рукописні матеріали, інші засоби, предмети, прилади, що не передбачені процедурою складання атестаційного іспиту, включаючи портфелі, сумки, верхній одяг, будь-яку їжу або напої;

- ✓ впродовж часу, відведеного для виконання завдань, заважати іншим здобувачам вищої освіти виконувати завдання;
- ✓ заважати особам, залученим до проведення атестаційного іспиту, виконувати свої обов'язки;
- ✓ спілкуватися в будь-якій формі з іншими здобувачами вищої освіти під час виконання завдань, передавати їм будь-які предмети та матеріали, у тому числі екзаменаційні;
- ✓ копіювати відповіді інших здобувачів вищої освіти;
- ✓ розголошувати в будь-якій формі інформацію про зміст завдань;
- ✓ виносити за межі аудиторії робочі матеріали, їх окремі аркуші, бланки відповідей або їх копії;
- ✓ псувати майно у місці проведення атестаційного іспиту.

У разі не виконання вимог членів екзаменаційної комісії, здобувач вищої освіти позбавляється права на продовження роботи над завданнями атестаційного іспиту і, на вимогу представників екзаменаційної комісії, припиняє складання атестаційного іспиту та повинен залишити аудиторію, у якій проводиться іспит, що фіксується у протоколі екзаменаційної комісії. Такий здобувач вищої освіти отримує результат «не склав».

Здобувач вищої освіти має право на оскарження процедури проведення атестаційного іспиту (апеляцію) протягом одного робочого дня з дати складання іспиту.

У разі не складання атестаційного іспиту особа вважається такою, що не виконала індивідуальний навчальний план та відраховується із Національного університету цивільного захисту України.

8. Порядок оскарження процедури проведення та результатів атестації

Оголошені головою екзаменаційної комісії результати атестаційного іспиту здобувачів вищої освіти є остаточними й апеляції не підлягають.

У разі порушення процедури проведення атестаційного іспиту, здобувач вищої освіти має право подати апеляцію на ім'я ректора особисто в день проведення атестаційного (кваліфікаційного) іспиту з обов'язковим повідомленням керівника відповідного навчально-наукового інституту.

У випадку надходження апеляції розпорядженням ректора створюється комісія для розгляду апеляції (далі – апеляційна комісія).

Апеляційна комісія розглядає апеляцію здобувача вищої освіти із приводу порушення процедури проведення атестаційного іспиту.

Апеляційна комісія не розглядає питання змісту і структури завдань іспиту.

Апеляційна комісія розглядає порушення процедури проведення атестаційного іспиту відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій щодо атестації осіб, які здобувають освітній ступінь бакалавра та магістра в Національному університеті цивільного захисту України.

Апеляція розглядається протягом трьох календарних днів після її подачі.

У випадку встановлення апеляційною комісією порушення процедури проведення атестаційного іспиту з боку екзаменаційної комісії, що вплинуло на результати оцінювання здобувача вищої освіти, апеляційна комісія пропонує ректору ініціювати позапланове засідання відповідної екзаменаційної комісії у присутності представників апеляційної комісії, на якому екзаменаційна комісія приймає рішення:

- ✓ про скасування свого раніше прийнятого рішення, яке стало причиною апеляції здобувача вищої освіти;

- ✓ про проведення повторного засідання екзаменаційної комісії з атестаційного іспиту здобувача вищої освіти, який подав апеляцію.

Процедури проведення та результати атестації повторного засідання засідання екзаменаційної комісії оскарженню не підлягають.

9. Порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

З метою запобігання конфлікту інтересів при проведенні атестаційного іспиту здобувачів вищої освіти в НУЦЗ України не допускається здійснення атестації між учасниками освітнього процесу, які є близькими особами (згідно чинного антикорупційного законодавства).

Близькі особи вживають заходів щодо запобігання обставинам потенційного виникнення конфлікту інтересів або обставин, які дають підстави для обґрунтованого припущення про упередженість учасника атестаційного іспиту.

При проведенні атестаційного іспиту зі здобувачем вищої освіти екзаменаційна комісія, до складу якої входить близька особа цього здобувача, проводить атестацію без участі близької особи, яка входить до складу екзаменаційної комісії. Член екзаменаційної комісії в такому випадку звертається з відповідною заявою (рапортом) до голови екзаменаційної комісії з клопотанням про його відвід при складанні атестаційного іспиту здобувачем вищої освіти, який є близькою особою.

Голова ЕК вживає заходів щодо запобігання конфлікту інтересів між певними учасниками атестаційного іспиту.

У випадку, коли близькою особою здобувача є голова екзаменаційної комісії, клопотання (у формі заяви, рапорту) голови екзаменаційної комісії про його відвід при складанні атестаційного іспиту здобувачем вищої освіти, який є його близькою особою, адресується ректору НУЦЗ України.

10. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із спеціальності 053 «Психологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564. URL: <http://surl.li/uqjrt>.
2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки магістра в галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» за спеціальністю С4 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України, 2026. URL: <https://surl.li/fgkdyi>.
3. Положення про академічну доброчесність у Національному університеті цивільного захисту України : наказ НУЦЗ України від 02.06.2026 № 248. URL: <https://surli.cc/pkypfo>.
4. Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України : рішення вченої ради НУЦЗ України від 29.05.2026, № 11. URL: <https://surl.li/kpveci>.
5. Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій щодо атестації осіб, які здобувають освітній ступінь бакалавра та магістра в Національному університеті цивільного захисту України : наказ НУЦЗ України від 30.07.2025, № 402. URL: <https://surl.li/frlqyu>

Базова література

1. Гапон Н. П. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 180 с.
2. Жук О.П. Управління людськими ресурсами : навч. посіб. Львів: Видавець ФОП Марченко Т.В., 2021. 338 с.
3. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Теорія та практика психологічних тренінгів. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 209 с.
4. Євдокімова О. О. Психосоціальні підходи до реінтеграції ветеранів та учасників бойових дій з числа працівників МВС, центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується КМУ через Міністра внутрішніх справ України, та Національної гвардії України у цивільне життя : практичний поради́ник. / Укладач д-р психол. наук, проф. О. О. Євдокімова. Харків : Факт, 2025. 292 с.
5. Методика та організація наукових досліджень з психології: навч. посіб. / Укладачі: В.Й. Бочелюк, В.В. Нечипоренко, О.Л. Позднякова, Н.Є. Завацька, Ю.А. Завацький, І.Є. Жигаренко, В.Ю. Завацький. 3-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНТ, 2024. 384 с.
6. Психологія та психотерапія залежної поведінки: психодинамічний підхід: навч. посіб. / М. В. Фомич, Я. В. Амурова, Н. П. Вовк, Т. В. Чередниченко. Київ: 7БЦ, 2026. 180 с.

7. Пасько О.М., Прудка Л.М., Матієнко Т.В. Психологічна допомога особам, які постраждали від війни: навч. посіб. Одеса: ОДУВС, 2025. 176 с.
8. Протоколи надання психологічної підтримки та допомоги персоналу ДСНС та членам їх сімей: посібник / Кердивар В.В., Овсяннікова Я.О., Перелигіна Л.А., Платонов В.М., Похілько Д.С. Харків: Факт, 2024. 154 с.
9. Психологія екстремальних та кризових ситуацій / Романовський О. Г., Черкашин А. І., Грень Л.М. та ін. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 356 с.
10. Розов В.І. Психологія екстремальних ситуацій. Київ: «Каравела», 2025. 711 с.
11. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія : навч. посіб. Київ : Каравела, 2023. 264 с.
12. Чайковський М., Потапчук Є., Петrenchенко С. Психодіагностика та психокорекція посттравматичного стресового розладу : навч.-метод. посіб. / за ред. М. Чайковського. Київ: Університет «Україна», 2025. 218 с.
13. Юр'єва Л.М., Мамчур О.Й., Огоренко В.В., Єрчкова Н.О. Кризові стани в сучасних умовах: діагностика, корекція та профілактика. Київ : Видавництво ТОВ «Галерея Принт», 2017. 174 с.
14. Crisis Assessment, Intervention, and Prevention / edited by L. R. Jackson-Cherry, B. T. Erford. 4th ed. Pearson, 2024. 528 p.
15. Shiraev E., Levy D. Cross-cultural psychology: critical thinking and contemporary applications. 4th ed. Allyn & Bacon. URL: <https://surl.li/ylmkgq>.

Допоміжна література

1. Бурлакова І., Мельничук Д. Психодіагностика і відновлення психоемоційного стану в стресі : навч.-метод. посіб. SBA Print, 2026. 96 с.
2. Грандт В.В. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 107 с.
3. Горностай П. Психологія колективних травм: монографія. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2023. 336 с
4. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану : навч. посіб. ; за ред. М. Ковалю. Львів: ЛДУБЖД, 2023. 308 с.
5. Етнопсихологія: навч.-метод. посіб. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 136 с.
6. Загороднова В. Ф. Основи міжкультурної комунікації : навч. посіб. БДПУ, 2018. 314 с.
7. Калюжна Є.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посіб. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
8. Кризові стани в сучасних умовах: діагностика, корекція та профілактика ; ред. Л. Юр'євої. Київ: Вид-во ТОВ «Галерея Принт», 2017. 174 с.
9. Лобанов С. О., Зайчикова Т. В. Психологія та психотерапія залежної поведінки. Київ : 7БЦ, 2025. 628 с.
10. Макаренко А. О., Калайтан Н. Л., Старовойт Т. П. Психологія адиктивної поведінки : навч. посіб. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2020. 127 с.

- 11.Мудрик А. Б. Психологія залежної поведінки : навч. посіб. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. 236 с.
- 12.Момот О. Методологія та організація наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Полтава : ПП Астроя, 2023. 99 с.
- 13.Основи психореабілітації: навч. посіб. у 2 ч. / за заг. ред. О.В. Тімченко. Харків : НУЦЗ України, ФОП Панов А.М., 2023 Ч.1. 360 с. Ч.2. 388 с.
- 14.Попова Л. М., Хромов А. В., Шуба І. В. Інтелектуальна власність: підручник. Харків, «Федорко», 2021, 262 с.
- 15.Психолого-корекційний практикум травм війни : навч. посіб. / І. Сулятинський, К. Островська, В. Осьодло та ін. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. 396 с.
- 16.Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів : навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник, О. М. Хлівна, Т. І. Дучимінська. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 236 с.
- 17.Психолого-організаційні детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості: монографія / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко та ін. ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 278 с.
- 18.Психологія діяльності в особливих умовах : навч. посіб. / за заг. ред. проф. М.А. Кришталя. Черкаси: видавець Третьяков О.М., 2021. 120 с.
- 19.Професійний психологічний тренінг військовослужбовців Національної гвардії України : посібник / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько та ін. Харків: НАНГУ, 2018. 206 с.
- 20.Сватенкова Т.І., Тимошенко О.А. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 143 с.
- 21.Титаренко Т.М. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій. Київ : КНТ, 2023. 218 с.
- 22.Фомич М.В., Кришталь М.А., Мохнар Л.І., Дячкова О.М., Чередниченко Т.В. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія. Черкаси: видавець Вовчок О.Ю., 2023. 198 с.
- 23.Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Київ : Знання-Прес, 2020. 186 с.
- 24.Irvin D. Yalom, Moly Leszcz. The Theory and Practice of Group Psychotherapy. New York: Basic Books, 2020. <https://surl.li/gxfaxi>.
- 25.Matsumoto D., Hwang H. The Handbook of Culture and Psychology Publisher: Oxford University Press; 2nd edition, 2019. 880 p. URL: <https://surl.li/ffvalj>.

Розробники:

Микола ФОМИЧ

Геннадій ГРИБЕНЮК

Олег НАЗАРОВ